

THE GREAT FLOOD IN SURAT.

સુરતની ઝગરેલ.

—080—

કવિતામાં રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
વલ્લભરામ ઇન્દ્રારામ.

સુ૦ ગોપીપરા રા૦ દી૦ કન્યાશાળાના
મુખ્ય મહેતાજી.

“૧૮૬૭ના રૂપમા આઠ પ્રમાણે
રજીસ્ટર કરાવી છે.”

સુરત મધ્યે,

૬૫, સંઘાડીયાવાડમાં “અંગ્રિકા” પ્રેસમાં
લવાનિશંકર રવિશંકરે છાપી.

સંવત ૧૯૩૬. સને ૧૮૮૩.

કિંમત = ૥ આના.

૧૮૫૫

THE GREAT FLOOD IN SURAT.

સુરતની ઝગરેલ.

—0§0—

કવિતામાં રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
લલ્લભરામ ઈચ્છારામ.

સુ૦ ગોપીપરા રા૦ દી૦ કન્યાશાળાના
મુખ્ય મહેતાજી.

(૧૮૬૭ના ૨૫મા આક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવી છે.)

સુરત મંથે,

૬૫, સંઘાડીયાવાડમાં “અંધિકા” પ્રેસમાં
ભવાનિરાંકર રવિરાંકરે છાપી.

સંવત ૧૯૩૯. સને ૧૮૮૩.

કિંમત = ૥ આના.

રાજમાનરાજશ્રી

શેઠ તાપીદાસ વરજદાસજી.

મુ. મુંબાઈ.

વિનંતી કે સંવત ૧૯૩૬ના જ્યેષ્ઠ ૧૩ને વાર સોમે
તા. ૨ જુલાઈ શને ૧૯૮૩ને રોજે સુરત શહેરમાં મોટી
રેલ આવવાથી ઘણાએક દુઃખિ જનોને સાહેતા આપવાની
ખાબતમાં આપનો અતિશ્રમ છે, સખખ આ લઘુપુસ્તક આપને
અર્પણ કરું છું તે આપસ્વિકારશો.

લા. આપનો સ્નેહી-મહેતાજી,

વલ્લભરામ ઇચ્છારામ.

૧૯૪૫

ગીતિ.

તાપીપૂર ચઢીને, સંતાપી ખડુ સૂરતના જનને;
તાપીદાસ કૃપાથી, સાહેમળી સંતોષ થયો મનને. ૧.
એ આભાર અતિસેં, આપ તણો રંકની ઉપર જાણો;
આશિષ સર્વ લાગેછે, દીર્ઘાયુ રહી અખંડ સુખ માણો. ૨.
ઠાકોર લાઈ ચકાના, આપ સખાગણ ખડુજ સુનીતિ;
પુસ્તક વલ્લભ અર્પું, સ્વિકારશો મન ધરી પુરાણ પ્રીતિ. ૩..

પ્રસ્તાવના.

આ સુરત શહેરમાં સંવત ૧૯૩૯ જ્ઞે ૧૬ ૧૩ વાર
સોમે તારીખ ૨૭ જુલાઈ સને ૧૮૮૩ના રોજથી મોટી રેલ
અત્રેની તાપી નદીમાં આવી. એ રેલના પાણી તારીખ ૨૭
ના સાંજના ૭ વાગતાથી ચઢવા લાગ્યાં તે છેક તારીખ ૪ થી
સુધી ચઢ્યાં, બાદ થંભી રહ્યાં, અને તારીખ મચકુરની
રાતથી ઉતરવા લાગ્યાં, તે તારીખ ૬ થી સુધીમાં ખીલકુલ
ઉતરી ગયાં.

એ મોટી ઝગરેલો દખાવ ઘણો ભયંકર તથા દુઃખ
દાઈ હતો. સખખ એ વિષયના ખીયાંનના હેવાલ મુખ્ય
મુખ્ય બાબતોમાં લખી પ્રસિદ્ધ કરવાના હેતુથી થોડાએક છંદ
તથા ગરબા વિગેરે મેં મારી બુદ્ધિઅનુસારે રચીને લખેલા છે.

એ રચનામાં પ્રથમ મંગળાચરણ સાથે રેલનો દખાવ
તથા એટાઈ ખતાવેલી છે. બાદ એનાથી થએલી આફત યાને
દુઃખ સુરત શહેરના તથા તાપી કીનારાના ગામોના લોકોને
શોષણ પડ્યું તે તથા એનાથી શહેરમાં તથા ગામોમાં થએ-
લું નુકશાન ખતાવેલું છે. અને છેવટ મચકુર નુકશાન ખ-
દલ મળેલી મદતોનો હેવાલ દરશાવેલો છે.

સર્વ સદ્ગુણસ્થો તથા કવિજનોને વિનંતી કે આ લઘુ-
 ખુસ્તક રચવામાં મેં છંદો તથા લાવાણીઓ વિગેરેની ઝમક
 તથા ઢાળોની દશીઓને અનુસરીને રચના કરી છે. કાગણ
 કે મને પીંગળને અભ્યાસ નથી, માટે એમાં ગાણ માત્રા
 વિગેરે દૂષણ હશેજ. સખખ સુસજનો તથા કવિજનો મજ
 કર ખામી વિશે દરગુજર કરશે.

૫. છં.

સુરતની ઝગરેલ.

મંગળાચરણ.

આર્ય હંદ.

ગણપતિ ગુણના દાતા, નમન કરું હું દાસતણો દાસ;
આ અવસર ઉગારો, બહુ જળ આવ્યું પડ્યો બહુ ત્રાસ. ૧.
સરસ્વતિ સીર નામું, પ્રભુકુમારી વસો હૃદયમાંહી;
દુઃખ દરિઓ ઉભરાયો, આ સુરતને સાહે કરો ખાઈ. ૨.

રેલ્વે દેખાવ.

રોડાવત.

સૂર્યપૂરની પાસ, સૂર્યપુત્રી નહિ તાપી;
ઉભરાયું બહુ નીર, ચતુરદીશાએ વ્યાપી. ૧.
સવત વિક્રમ સાલ, ઓગાણીસ ઓગાણ્યાણી;
જેઠ વદી તેરસ, રેલ મોટી બહુ ભાણી. ૨.
તેરસને શોમવાર, રાતના ચઢીયાં પાણી;
સુરતની સૌ પ્રજા, પ્રભાતે બહુ ઘભરાણી. ૩.

- ચૈદશને મંગળે, ચાર દીશામાં પાણી;
ચઢયાં દિવસને રાત, દયા દૈવે નવ આણી. ૪.
- પૂર્વદિશામાં રેલ, સર્વ ઘેરીને લીધું;
રેલવે પેલે પાર, જળમય સઘળું કીધું. ૫.
- દિલ્લીગેટથી જઈ, લાલદરવાજે ઘેર્યો;
પાણીનું પુર ચઢી, વોહુ અતીશે પ્રેર્યો. ૬.
- ગલેમંડીથી વહી, તરતિયા હનુમાન આલી;
જદાખાડી ભરપુર, બેગમ્પરૂં નહી ખાલી. ૭.
- ઝાંપાનું બજાર, ટાવર સુધી છે પાણી;
સલાતપરામાં જોઈ, ઈદરપરે દ્યો જાણી. ૮.
- આથમણે ઉભરાઈ, તાપીએ કોપજ કીધો;
નાનપરાનો પુલ, ખાગને જળમાં લીધો. ૯.
- કીલ્લો ને દેવળ, હાઈઈસ્કુલે પાણી;
ઈસ્પીટાલની પાસ, લાઈબ્રેરી ઘેરાણી. ૧૦.
- રાજઓવારે કોટ, ઉપરથી પાણી ચઢીયાં;
મોટી સડક ઉપર, સીંધિવાડે જઈ અડીયાં. ૧૧.
- ઘરનાળા માંહેથી, નાણાવટ પાણી ચઢીયું;
ચૈટાનો બજાર, પાણીની ભીતે અડીયું. ૧૨.

- ઉત્તરમાં અલખેલી, ખાચરી જળમાં નેધ;
જળ મધ્યે કંતાર, બાકી જળ વિના ન કોઇ. ૧૩.
- કતારગામથી ઠેઠ, પાણી સુરતમાં નેથું;
વરીઆવી ભાગોળ, ભરી નેધ મન રોથું. ૧૪.
- સૈદ્ધરામાં છેક, ખાડિ સભરાભર ચાલી;
માછલી પીઠ ભરાઈ, મીરજસ્યામી મહાલી. ૧૫.
- વાંકિખાઈ સાપોર, સર્વ લપટાવી ઘેથું;
હરીપરાનું નીર, રાણીતળાવે પ્રદેથું. ૧૬.
- દક્ષિણમાં દીન રાત, જેમ દરિયો ઉભરાયો;
નાનપડું લપટાવી, આસુરખેગ ઉપર આવ્યો. ૧૭.
- નવસારી ભાગોળ, ગોપિતળાવ ભર્યું છે;
રૂસ્તમપરાની સાથ, સગરામપડું ગળથું છે. ૧૮.
- નવું પડું હોરવાડ, ખાડિ ભરપુર ભરાઈ;
ગોપીપડું ગુલજર, બાકી રાખ્યું નહી કાંઈ. ૧૯.
- સુરતના સૌ ભાગ, માંહે પાણી જઈ નેથાં
ત્રાહે ત્રાહે કરે લોક, ગરીબગુરખાં બહુ રોથાં. ૨૦.

દોહરો.

- ઘાણા ગરિબ રડતા કરે, ચૌદશ ઉગતે સૂર;
આંતાતુર સૌકો થયા, સર્વ તાણાસે પૂર. ૧.

રેલથી પડેલી મુશીબત.

લલિત છંદ.

અરર ઈશરે આતે શું થયું, મુરત સ્હેરનું તું ના રહ્યું;
 સાલ અરાડસો ધઠોતેરમાં, નિર ફરીવળ્યાં મુરત શેહેરમાં. ૧.
 બહુ જના તણા મંદીર માળીયાં, ગડગડી પડ્યાં ગોખ જાળીયાં;
 સાહિત ઘર તણા રેલમાં ગયો, પસુ અનાજનો કેરું બહુ થયો. ૨.
 એણિ વેળા સહી રૂપિયા વળી, દાઢેક લાખની સાહેતા મળી;
 લાખેક દાઢમાં સફારી હતી, પાંચ હજાર તે મેં કિધા છતા. ૩.
 તદ્દપિ મુરતે ટેક રાખીયા, રોજગારે કરી જીલમ સાંખીયા;
 સદ્ગુણી ઘણા શેડીયા હતા, હીંમત રાખિને સૌ થયા છતા. ૪.
 સાલ અરાડસો ત્રાણમાં વળી, આગ મોટી થકી પુર્જયું બળી;
 પુકે રેલતણા મારો આવીયા, દાન્યા ઉપરે ડાંમ લાવીયા. ૫.
 રેલ અગ્નિથી સ્હેર ભાંગીયું, રોજગારો ગયા દુઃખીયું થયું;
 ટગમગુરહી દુઃખિ દયામાણા, દિન ગુજરતાં પુરજનો ઘણા. ૬.
 સંવત આગાળી આગાળુ આગિસે, નેષ્ટ માસની વદ ત્રયો દશે;

ચંદ્રવારથી તાપી કોપીયાં, દુઃખિ થયા ઘણા હીંદુને મિયાં. ૭
 ઈશ્લિસ પારસી મોમના સહી, અરાઠ વર્ણમાં બાકીકો નહીં;
 સૌ જનો ઘણા ચીંતાતુર્યયા, ભુખમરા થકી ઉપજે દયા. ૮.
 મોઠા પુર વિસે કેંક ટળવળે, કેંએક આડને આસરે ચઢે;
 ઘેરાયલા જનો છાપરે રહ્યા, કરે પોકાર તે ન જાણે સહ્યા. ૯.
 એક ગરીબડી દૂબળી સહી, સગરભા હતી પાણીમાં રહી;
 ઘેરાઈ પાણીએ જાય તે કહાં, આડપર ચઢી પક્ષિ છે જાંહાં. ૧૦.
 બાળ અવતરું ભૂખથી રડે, બાળકની ઘણી સાહેતા કરે;
 દિવસ ત્રણ એ દુમમાં રહી, રેલ ટળ્યા પછી ઘેર તે ગઈ. ૧૧.
 જને ત્રિરામજી સાહેતા કરે, તે જનની પિંડા સૌ રહે પરે;
 રાંદેર ગામમાં એબિના મચી, બાળ સહિત તે દુબળી બચી. ૧૨.
 રાંદેર પાલને ઉમરે સહી, અડાજણમાં રેલ એ ગઈ;
 કુલપાડા થકી વરાછે વળી, ગામ પૂનાથકી ઘર ગઈ ગળી. ૧૩.
 કતારગામમાં રેલ પરવરે, ડબ્બોલીને વેડ ભરથાણે વળે;
 મગદલા ને ફેંઠ ભાડામાં ધસી, મગોબમાં જઈ વરાછલી વસી. ૧૪.
 કાપદ્રા બોઢાણ માડવી ભાણું, કડોદ આદી હું ગામ બહુ ગણું.
 કોષ્ઠક ગામમાં ઘર્ગયાં સરી, ઢોર ઢાંકેતાણી ખુઆરી કરી. ૧૫.

દૈવ હંર થઈ જીલમ ખૈ કર્યો, ઘણાક ગામમાં નુકસાની ભર્યો;
આ જગરેલથી હાંની જર્તાણી, લાખ ત્રાણચાર અટકજે ગાણી. ૧૬.

સોરઠો.

ખડુ જન આવ્યા વાજ, હાંની થઈ આ રેલમાં;
ઇશ્વર રાખે લાજ, મુરતના લોકો તાણી. ૧.

શેહેરમાં થયલું નુકશાન.

ભુજંગી છંદ.

આ રેલથી શેહેર સુરત જાણો,
થયું જન અથાક નકકી પ્રમાણો;
જે લાખને પાંચસો ખેડી ખાઈ,
હવી હાનિ વિગ્તે કહું સર્વ આંહી. ૧.

અનાજ ભીનું તેનું મૂલ થોક,
પચાસ હજાર રૂપેયા રોક;
ઘરો ભાંગિયાં છશે પચાસ જાણો,
થયું જન અથાક નકકી પ્રમાણો. ૨.

ખાન બહાદુર ફેજરે તાપી તીરે,
બાંધ્યા બંગલો તે ગયો વહેતે નીરે;
તેથી મની વીશ હજાર ખોયા,
સાપુરણ આદિ સૌ ભાઈ રોયા. ૩.

જનાબની ખૂરણ બાગ સાથે,
ગઈ વહેતે પાણી પડી રેલ ખાતે;
તેનું મૂલ અરાડ હજાર પુરું,
રૂપૈયા ગયા એ થયું જન ખુરું. ૪.
જુનો દરિયા મહેલ નવાબનો જે,
થોડો ભાંગીયો જાન છે આશરે તે;
હજાર પાંચેક હાંની ગણે છે,
ત્યાહાં એક હુન્નરશાજી ભણે છે. ૫.

હતુમાન પાતાળિ પાતાળ પેંઠા,
ભાંગ્યું છાપરું સાધુ વીચારે બેઠા;
એનું જાન સો ત્રણ ચારેક જાણું,
વેરાળી કહે ભીખ માગીને આણું. ૬.

રાણી બાગનો કોટ કિલ્લાની સાંમે,
પડ્યો મુગથી ઉથલી ઠાંમઠાંમે;

જઈ મ્યુનિસીપાલીટીને ભણાની,
ગયા પાંચ હજાર પુરા ગણાની. ૭.

ભાંગ્યા રોડને નાળાં સુરતમાંહી,
ફેંપ્યા ગયા ત્રીશ હજાર કચાંહી;
આસિષ્ટન જડજની જે કચેરી,
ગઈ દસ હજાર ફેંપ્યા રેલી. ૮.

સચીનથી ઠેક શાઓળુ ઝાંખા,
તોડ્યા કાંકરાખાડિના પુલ આખા;
સિલેપાટ તોડ્યા કિધી રેલ વાંકી,
રહી સુતના સ્ટેસને ટ્રેન થાકી. ૯.

થશે પુલ આખો ફરીથી ખનીને,
ગઈ ખોટ જે રેલવે કંપનીને;
હશે જન એવું થયું લાખ એક,
ગણા ફેંપ્યા મન રાખી વીવેક. ૧૦.

એણિ વીગતે ફેંપ્યા લાખ ત્રણ,
વળી નવસો એની ઉપર ગણ;
ખરી દેવની ગત કો નવ પ્રીછે,
સુરતમાં હાંનિ રેલે કરી છે. ૧૧.

[૧૩]

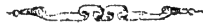
દોહરો.

હાંની થઈ સુરત વિશે, રેલે કહું ખુઆર;
એ જીવના ગામમાં, નુકસાની કહું સાર. ૧.

તાપી કીનારાના ગામમાં

થયલું નુકસાન.

આમર જંદ.

કતારગામ રેલથી સતાણું ઘર તૂટિયાં,
અનાજ પાયમાલ લોકના ખોરાક ખુટીયા;
લેસ એક મહુથી પચાસની હાની થઈ,
ચાંસેટસેં તેત્રીસ નુકસાન રૂપિયા સઈ. ૧.

છાસટ ઘર ભાંગિયાં હાની હજાર પાંચની,
રાંદર કેસબા વિશે ખરાબી રેલથી બની;
ભર્યાણાએ ઘર સાત તૂલ મર્યાનું ગયું,
ચારસો પંદર રૂપિયાનું જન એ થયું. ૨.

ઉમરા ઉપર ઘાડ રેલની આવી પડી,

- ઘર પાંચ સાથ રાયરચીલું ગઈ હરી;
 સાતસો રૂપિયા મુલ હાણ એનિ નાણવી,
 ત્રાહે ત્રાહે કરે લોક દયા દીલ આણવી. ૩.
- અડાજણ ગામ રેલ જાનતો ઘણું કરે,
 જોગણી હજાર નવ સત રૂપિયા ખરે;
 ધર્મશાળા રૂંઢની ભાંગી થયું છ જનજો,
 ગણીતો રૂપિયા પચાસ સાચિ વાત માનજો.
 અઝાર એક પાંચસોનું જન પાલમાં થયું,
 નેવું એક ઘર માલ સાથના લેવું ગયું;
 મગદ્દલા માંહે ત્રાડિ વેચવા પિકું સહી,
 મની સાઠ એનિ હાણ ભાંગવા થકી થઈ. ૫.
- ઘર ગામ ભાડે જાણું દોડસો તુટી પડ્યાં,
 ત્રણ ગાએ જોડ ભેંસ ચારસો ગેટાં ટળ્યાં;
 માણસો તણાયા પાંચ લાસ તેની ના જડી,
 લાસ જોડ એક કોઈ ગામથી આવી પડી. ૬.
- હાનિ રૂપિયા ખત્રીસસોનિ ભાડામાં થઈ,
 માછિના ઘરો ગયાં છ ફુલપાડાના વહી;
 લાકડાં ઇમારતી વેપારિના વહી ગયાં,
 હાનિ શાતશોને ત્રીશ ખારતો પુરા થયા. ૭.

ભુવનો વરાછલીમાં ત્રીશ બે ગયાં સઘ,
 વીશ પાંચ ભાંગીયાં તો તેરની ભીતો ગઘ;
 ફફટરી છર્નીંગ એક જાનં સર્વનું ભાણું,
 અરાડ સહસ્ર આડશો મની એના ખરા ગાણું. ૮.

હબોલી કુભાણમાં છવિસ ભીત છાપરી,
 પાણી રેલના થકી ભુમી વિશે ઢળી પડી;
 પાંચસે નવું રૂપેયા જાનં તેનું જાણુજે,
 રેલથી દુઃખિજનોની દયા દીલ આણુજે. ૯.

આલવામાં કોળી દયાળૂ કૂખી રેલમાં ગયો,
 ખમ્બોલીનો હીરા હાંસજી તેની સાથે વહ્યો;
 પર્ગામે મનુશને પસુ થોડાંક કુખિયાં,
 ઝાડજંખ જીવજંત રેલમાં મરી ગયાં. ૧૦.

કડોદ માડવીમાં જાન દ્રવ્યનું કીધું સઘ,
 પારશીની માંજી હીંદુ ત્રાણની પુંજી ગઘ;
 રૂપેઆ ખસો સત્યાસિ માલના ગયા સઢ,
 મસીદ એકના ખસો પચાસ હાનિના કઢ. ૧૧.

સુર્ત જિલ્લા મધ્ય હાનિના રૂપેયા જાણુજે,
 યુખોતેર સક્ષને ઉપર આડ આણુજે;

જીલ્લા સાથ સેહેરની હાંની હવી તે હું બાણું,
 રોક ત્રણ ચાર લાખ રૂપિયા પુરા ગાણું. ૧૨.
 જુલાઈ ખીજ થકીથી હાંની સર્વ મેં કંઈ,
 ત્રણ લાખ આશરે પંદરમી સુધી થઈ;
 ન્યુરામાં લખ્યા પ્રમાણ એ રકમ જાણજો,
 ત્યારબાદ લાખ આશરે પછીનું માનજો. ૧૩.

દોહરો.

હાંની કીધી છે બહુ, રેલો ચકરા ફેર;
 દેવ દયા લાવ્યો નહીં, ભાંગી નાખ્યું શેહેર. ૧.

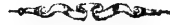

છંદપો.

તાલુકે ચોરપાડ, હુકમ કસેકટર સોંપે,
 નિપજ્યું સું નુકશાન, લખીને આપ્યો ચોંપે;
 મામલતદારે સાર, જીવાળ જીવિતથી દીધો,
 રેલ ચઢીતી પૂર, બિગાડ નથી બહુ કીધો;
 પાણુ દીપૂટી જોવા જતે, નુકશાનો માલમપડ્યાં,
 ધશ્વિરલાલ નાણા લઈ, રંકે તાણી વહારે મહુડ્યા.

રેલની આશ્રતમાં સપડાયલાને મદદ.

પદ.

(રદત કરે રાણી રાધીકા, એ હાળે.)

- ઝગરેલ આવી ઝુમતીરે, ઘુમતી બહુ પેર;
સુરતને અકળાવીયું, કીધો અકરા કેહેર.   ઝગ.   ૧.
- આંધેદારોને અધીપતીરે, રોડિયા સાહુકાર;
વકિલો મળીને વીચારતા, હવે શા થશે હાલ.   ઝગ.   ૨.
- પુર જનો પોકારતારે, આવ્યાં શહેરમાં નીર;
મ્યુનીસીપાલિટી બહાવરી, ન રહ્યું કાંઈ ધીર.   ઝગ.   ૩.
- ચીફ કોન્સ્ટેબલ સહીરે, કૃપણુલાલ કેહેવાય;
રાત દિવસ રેલની ખીના, કહેવા સર્વને જાય.   ઝગ.   ૪.
- સુપ્રિટેન્ડેન્ટને જઈ કહ્યુંરે, આવવાં પૂરમાં નીર;
આંધેદારોને ચેતાવીયા, કેમ રાખીએ ધીર.   ઝગ.   ૫.
- લલ્લુભાઈ ઈજનેર છે રે, પોતે આપોઆપ;
રાત આખી પુલ પર રહ્યા, લેવા રેલનું માપ.   ઝગ.   ૬.
- વીટવર્થ સાહેબ પરગજુરે, કરતા બહુ સાય;
હિપાય રૂડા દાખરે, જેમ આશ્રત જાય.   ઝગ.   ૭.

- સુપ્રિટેન્ડેન્ટ પોલીસનારે, આપે લોકોને ધીર;
ગભરાસો ના કો આ સમે, વહીજીશે એ નીર. ઝગ. ૯.
- નાનાભાઈ કાવસજીરે, ઇન્સ્પેક્ટર ને;
પોલીસના કહેવાય છે, નાવમાં ફરે તે. ઝગ. ૯.
- ત્રણ દીવશ જળમાં ફરીરે, ઘેરાયલા લોક;
હોડીમાં સર્વને લાવીયા, ટાળ્યા સઘળાના શોક. ઝગ. ૧૦.
- નાનાભાઈ સાંજે ગયારે, નવસારી ખજાર;
માણસ પાંચ રડે બહુ, એક ઘરમેજાર. ઝગ. ૧૧.
- માણસ લીધાં હોડીમાંરે, મીનીટે થઈ પેર;
ઘર પડ્યું પાણી વિસે, મોઢો નીપજત કહેર. ઝગ. ૧૨.
- સેક્રેટરી નંતુમીયારે, ખીજા ગોવનદાસ;
સઘળા જીલ્લામાં જઈ કરી, આપે લોકોને આસ. ઝગ. ૧૩.
- દરોગા સોરાબજીરે, ફેજમહંમદ સાર;
કુખતાને ઉગારવા, કીધી રેલમાં વહાર. ઝગ. ૧૪.
- ચોર્યાસીના ફેજદાર છે રે, જખરજસખાન;
તરાપો લઈ ફરી વળ્યા, તાર્યા કુખતાના પ્રાણ. ઝગ. ૧૫.
- ઉંચી જગાએ ઘેરાયલાને, ખાવા આપતા અંજ;
મમરા નવેણું આપતા, મીયાં જખરને ધન. ઝગ. ૧૬.
- એક દાદાભાઈ પાંડીઆરે, તારો તરવામાં પૂર;

[૧૯]

કુખતા જનને ખચાવતો, લાવી અંગમાં મુર. ઝગ. ૧૭.
 એકસોને છ કુખતા હુતારે, સૌ મનુષ્યના દેહ;
 આલ્યા તરીને પાંડીએ, ઉગર્યા સૌ તેહ. ઝગ. ૧૮.
 પાંડીયાને પ્રાઇસ મળ્યુરે, વીશનું ઘડીયાળ;
 સૌ રૂપીયા રેલ ફંટથી, સૌ સરકારી સાર. ઝગ. ૧૯.

દાહરો.

એકસો છ ઉગર્યા સહી, દાદાભાઈથી જન;
 એ તારો નહિ હોતો, ખોતે સઘળા પ્રાણ. ૧.

રેલમાં ઘેરાયલાઓની યરદાસ.

હરીગીત છંદ.

ઘેરાયા ઘેડ તળાવડીમાં, કોળી માછી ઘેડીયા,
 સૌ કોને યુક્તિ કરીને, ગોપીપરામાં તેડીયા;
 જસે માણસ આવિયું તે, ભૂખથી ખહુ ટળવળે,
 જૈન મહાજન મળી સર્વે, સાહેતા તેની કરે. ૧.
 વકીલ ડાહ્યાભાઈ સાથે, ગુલાખચંદ ખલજી સઘ,

શ્રાવક સૌ ટોળે મળીને, અમરા સેવ આપ્યાં સહ;
 બપોરે બિચડી જમાડી, ભૂખ સૌની કાપતા,
 રાયચંદ શેઠનિ ધર્મશાળા, રાતવાસો રાખતા. ૨
 સગરામપરે સાકરસાલે, અન્ન ચવેણું મોકલ્યું,
 જળ ઘેરામાં રંકને જ્યાં, અપાયું ત્યાં પોંચી વળ્યું;
 મહુવાના દેસાઈ રૂઠા, ગોપાળભાઈએ આદ્યું,
 ગરીબને ખિરાક આપી, ખોષણુ તે સિતું કર્યું. ૩.
 બહેરામજી ઢાળાની બાનુ, હોસીબાઈને જાણુજે,
 રસ્તાંપરામાં ઘણા જનના, ઉગારી પ્યારા પ્રાણુજે;
 છજી તોડ્યું ઘરતણુ, કીધો તરાપો રહેમથી,
 તે ઉપર જન ત્રણસોને તારી, ખરા પૂરાણુ પ્રેમથી. ૪.
 ખાવાપિવાનું આપિયું, સૌ ઉપર જોયું દીલભરી,
 કપ્પ સૌના કાપીયાં, ને સાહેતા રૂઠી કરી;
 ભય ગરો મરવા તણી વગી, ભૂખ ટગી મુખિયા થયાં,
 આશીસ બહુ બહુ આપતા, સડે બાઈની પાસે રયાં. ૫.
 નવાપરાની ખાડિયાં, ભરપૂર પાણી આપિયાં,
 બહુ ઘેરાયા માણસ તેમાં, ગોસા ધાંચીને મિયાં;
 સર્પને ઉગારવાને, આગેવાની આદરી,
 સારા ગ્રહસ્થે હોશિસ કીધી, દયા બહુ દીલમાં ધરી. ૬

લગ્નજાય ઇચ્છારામ આદી, સીત વગેરે રોડિયા,
 રોટલા રોટલી કરાવી, આપવાને મોકલ્યા વેડિયા;
 વળિ ચાણા મમરા ચવેણુ દઈ, બહુ જનને પોષિયા.
 ઘેરાયલાને ધીરજ આપી, સુખ દઈ સંતોષિયા. ૭.
 મિર જાફરઅલ્લી તાણા સુત, બુલફીકારઅલ્લી સઈ,
 આણું સુરત ફરીવૈળી બહુ, દુઃખીયા જન જોયા જઈ;
 જન માલ બચાવવાને, મદદ જરની આપતા,
 ખાવાને મીઠાઈ મમરા, આપિ દુઃખડાં કાપતા. ૮.
 બાક્ષએ વારાંગના વળિ, ગરીબગુરબાં ઝાંખીયાં,
 રેલથી જે રકવડ્યાં તે, સૌને મહેલે રાખિયાં;
 ખેતરાક આખ્યો સર્વને વળી, સાહેતા સારી કરી,
 પાછા ગયા સૌ સૌને ઠામે, રેલ જ્યારે ઉતરી. ૯.
 એક ગ્રહસ્થ રૂડા દયાળુએ, આપોઆપ જાતે જઈ,
 ચોકબજારે ચવેણુ, પચીસને આપ્યું સઈ;
 નાનપરામાં આદમજીએ, પચિસ રૂપિયા વાપરી,
 ગરીબ જનની ભૂખ ભાંગી, ખવાડી રાજી કર્યા. ૧૦.
 મંછારામને કીકાભાઈએ, અત્રિપતીઓ ન્યુસના,
 નીરાશ્રિતના નાણામાંથી, સાહેતા કરતા ઘણા;
 ખિચડીઓ ઠાંમઠાંમ આપી, ગરીબને સંતોષિયા,

ખરા દીલથી દયા લાવી, પીંડ તેના પોષિયા. ૧૧.
 પાણીની ક્ષિત આગળ ઝાઝાં, ગરીબગુરખાં ટમટમે,
 એવું જોઈને પોપાવાળા, સાહેતા તેની કરે;
 ઘણા જનને ખિચડી ખાવા, આપીને રાજી કર્યે,
 આથ દીધી અવધડે વણિ, ભૂખના દુખડાં હર્યા. ૧૨.

દાહરો.

દુખડાં ટાળ્યાં ભૂખના, કાપ્યા સૌના શોક;
 સશ્વહસ્થો છવો ઘણા, આશિસ દે છે લોક. ૧૩.

મુંબાઈમાં રેલ વિશે મળેલી સલા.

લાવણી.

(નરસી મહેતા ભક્ત હરીના જુનાઘઢના રહેવાસી, -એ હાળ.)
 રેલે કીધો કહેર સુરતમાં, થઈ ઘણીએક નુકસાની;
 મુંબાઈના સિરદાર શેઠીયદ, રહેમ ઘણી દીલમાં આણી. ટેક.
 સૂરતમાં જગજીવંદાસને, તાર કર્યો તાપીદાસે,
 લ્યો પાંચસો રૂપૈયા રોકડ, કરો ગરીબની ખરદાસે;

- ફરી પાંચ હજાર મોકળ્યા, દુરખળની દાઝા જાણી-મુંબાં ૧.
- શેઠ દયાળુ તાપિદાસ-વરજદાસ જોડ્યા વાણી,
ત્રિજલુખાણુ આત્મારામ શેઠે, વાત સહ મનમાં આણી;
નાણાની ગોઠવાણી કરવી, સુરતમાં થૈછે હાંની-મુંબાં ૨.
- ત્રિજલુખાણુને તાપિદાસ, જે શેઠે ગોઠવાણી ધારી,
દિનશાજી પીઠીની આગળ, વાત કરી સહ વિસ્તારી;
દિનશા શેઠે નિજ ખંગલામાં, સભા ભરી મોટી શાણી-મુંબાં ૩.
- બારોનેટ સર જમશેદજીને, પ્રમુખતાણી પદવી આપી,
ભાષણ કીધું બારોનેટે, દીલ દયા સહને વ્યાપી;
ફંડ કરી રૂપિયા ઉઘરાવ્યા, જીલમ રેલનો બહુ જાણી-મુંબાં ૪.
- આનરેરી સેક્રેટરિ કીધા, ચાર રૂઝ ગ્રહસ્થો સારા,
શાંતારામ નારાયણ, નવરોજી ફરફુંછે છે પ્યારા;
ત્રિજલુખાણુ આત્મારામ સાથે, શેઠ દામોદર દયો જાણી-મુંબાં ૫.
- શેઠ પ્રેમચંદ રાચચંદને, તલકચંદ કરતા સાચે;
દામોદર તાપિદાસ વિગેરે, ફંડ ભરાવાને જાચે,
શ્રમ કરી ઉઘરાણું કીધું, એવી લોક જોલે વાણી-મુંબાં ૬.

દાહરો.

- ફંડ થયું મુંબાઈમાં, વધ્યા રૂપૈયા સાર;
મુખ્ય મુખ્ય શેઠો તાણા, નામ લખું નિરધાર. ૧.

મુંબાઈમાં થયેલું ફંડ.

—૦૦૦૦૦૦૦—

ગરબો.

(આધવજી શંઘોસો કેજે શ્યામને, એ લાળ.)

સાહે કરો ઈશ્વર આફત આ રેલની,
ખડુ જન દુઃખમાં અતી ઘણા રીખાયજે;
ગરીબકાં સુરતની બહારે આવજે,
મદત મળેથી કૈએક સુખીયા થાયજે. ટેક.
યોક સુણી સુરતની મુંબાઈ જંગીયું,
મળી સભામાં શેઠો ને સાહુકારજે;
ઉઘરાણું કીધું રૂપિયા રોકતું,
તુરતવેળાએ સાડ સિતેર હજારજે. સાહે. ૧.
માણેકજી વાડિયાના વિધવા બાઈ ને,
નામ મુબારક મોટલીબાઈ કહેવાયજે;
ઉઘરાણામાં રોકડ એણે આપિયા,
રૂપિયા પંદર હજાર ગણતા થાયજે. સાહે. ૨.
દીનશાજી પીટીટ દયાળુ જાણવા,
ફંડમાં રૂપિયા આપ્યા ત્રણ હજારજે;

શેઠ પીટીટ નશરવાનજ ચુક્યા નહી,
 બે હજાર ભરતાં કીચી નહી વારજે. સાહે. ૩.

હોરમજી અરદેશર જે છે શેડિયા,
 રૂપિયા તેના રોકડ બે હજારજે;
 તાપીદાસ વરજદાસ એ ભુક્યા નથી,
 એના પાણુ એટલા ધારો નીરધારજે. સાહે. ૪.

મરહુમ કાવશજ દિનશાજ પીટીટના,
 રોકડ પાંચસો કાપડના હજારજે;
 વડાડીયા નવરોજીભાણુકજીએ ભરી,
 એક હજાર રૂપૈયા રોકડ સારજે. સાહે. ૫.

નારણદાસ રાજરામની જે કુંપની,
 એના રૂપિયા એક હજાર છેરોકજે;
 ઠાકરશી મુગજ કુંપનીમાંથી ભરી,
 રૂપૈયા દશસોની કીચી થોકજે. સાહે. ૬.

વંદ્રાવન પરસોતમ મોટા શેઠ એ,
 એક હજાર રૂપિયા લખ્યાછે ટીપજે;
 આ અવસરમાં આપ્યા એણે એટલા,
 ગરિબ મજનના હકમાં કીધું ડીકજે. સાહે. ૭.

શેઠ વરજીવન ને નરોત્તમ શેઠ એ,
માધવદાસ શેઠીયાના રૂઠા પુત્રજે;
સાહે કરી સાતસોં રૂપૈયા આપિયા,
મુખી રહો સરવે એનું ઘરમુત્રજે. સાહે. ૮.

મુંબાઈવાસી બીજા ગ્રહસ્થોના કહું,
હજાર બાવનને આઠસોં ઉપર રોકજે;
સર્વ મળીને રૂપિયા પોણા લાખની,
આ વેળાએ કૌંઠી મોટી થોકજે. સાહે. ૯.

દીનદયાળ રંગયુસન સાહેબ જાણજે,
મુંબાઈના ગવરનર એ કહેવાયજે;
રૂપૈયા પાચસોં પોતે આપ્યા સહી;
દુઃખિયારા રંકોની કરવા સાહેજે. સાહે. ૧૦.

સાંતારામને ખંડેરાવ બીદારકર,
ઘેલાભાઈની સાથે ઇશ્વરલાલજે;
ભીમભાઈ સંગાતે મુરત મોકલ્યા,
મુંબાઈ કામેટીએ કરવા ખ્યાલજે. સાહે. ૧૧.

રૂઠા રાવ બહાદુર જગજીવનદાસને,
આવિ મળ્યા છે મજકુર ગ્રહસ્થો ચારજે;

ફંડ વાપરવું રૂડી રીતે આ સમે,
જેમ દુઃખિયા જન સુખ પામે ખહુ સારજો. સાહે. ૧૨.
કલેકટર સાથે કન્સલ્ટેટીવ કરી,
સ્કતર ગ્રહસ્થો નીમ્યા તેની માંહેજો;
રૂપિયા વાપરવા ગોઠવણી એ કરો.
જેમ દુઃખિ જન પામે સઘળા સાહેજો. સાહે. ૧૩.

કામેટી ખીજ વરકીંગ ઉભી કરી,
નવ ગ્રહસ્થને નીમ્યા તેમાં જાણજો;
ખબર મેળવવા સૂરતને પરગામની,
કઈ જગોએ કેટલી થૈ છે હાંણજો. સાહે. ૧૪.

સાન્તારામ આદી સર્વે મુંબાઈ ગયા,
ધંધરલાલને મુકી ગયા છે આંધ્રે જો;
પોતાની તરફથી એને ભાળવું,
જોઈ ગરીબને વેગે આપો સાહેજો. સાહે. ૧૫.

ચાર દિશા સુરતમાં વાડોં ખાંધીયા,
નાનપર ને બેગંપર સાપોરજો;
હરીપર આદીમાં સર્વે આવિયા,
નીમી સખ કામેટી ડારો ધરજો. સાહે. ૧૬.

સખ કામેટી સહ વાઈ ફરતી ફરે,
 આપે ગરિબને અંન વસ ને રોકજે;
 ગામે ગામમાં ગોડવાણી એવી થઈ,
 લઈ મદદ ને આશિષ દે છે લોકજે. સાહે. ૧૭.
 બહુ જીવો સહ મુંબાઈ વાસી રોક્યા,
 ધર્મ ધોરીંધર મોટલીબાઈ નીરધારજે;
 આક્રતમાં આવેલ સુરતને ગામની,
 સાહે કરી બહુ રાખી મન ઉદારજે. સાહે. ૧૮.

દોહરો.

સાહે મળિ મુંબાઈથી, અડસદે કહું સાર;
 રોકડને કાપડ મળી, થાય એંસી હજાર. ૧.

સુરતની સભાએ મળીને કીધેલું કંડ.

૫૬.

(તાજે ગોડવલ જોવાને આવેરે મથુરાના વાણી; એલાન.)
 આ રેલ કીધો બહુ કેરે, સુરત ગભરાયું,
 દેઢ હવેલું ધાશે પેરે, મહા જગ ચઢી આઘું;

દયાળુ રાવ બહાદુરજી, જગજીવનકાસ પ્રમાણુ;
 રૂપા ગ્રહસ્થાની સાથે મળી, કલેક્ટરને કીધું જાણુરે. સુ; દૈવ. ૧
 કલેક્ટર રૂડા લાણુ, જેનું જે. જી. વાહીટ નામ;
 ખીજા ગ્રહસ્થાને બોલાવિયા, સભા ભરીને કીધું કામરે. સુ; દૈવ. ૨
 લાખાણુ કીધું રેલનું જેથી, લોક થયા ખુશાર;
 રૂંડ કરાની નાણા તણું, એવો કલેક્ટરે કહ્યો સારરે. સુ; દૈવ. ૩
 બસોં રૂપૈયા પોતે ભર્યા, કીધું વાહીટ સાહેબે કામ;
 બસોં ભર્યા છોટે સાહેબે, મીર ગુલામબાબાએ નામરે. સુ; દૈ. ૪
 મુક્તાજી સાહેબે આપીયારે, રૂપૈયા બસોંને એક;
 અબ્દુલકાદર નજમુદ્દિને, રાખ્યા નામ પ્રમાણુ ટેકરે. સુ; દૈ. ૫
 જીયાહિલનીશા લાડલીરે, બેગમ સાહેબ નાય;
 રૂપૈયા બસોં રોકડા, લખ્યા મદદ આપવા કામરે. સુ; દૈ. ૬
 મીર બહરઅલી તાણા, જીલ્લેટકારઅલી જાણુ;
 બસોં રૂપૈયા આપીયા, એનું થાવો ઘણું કલ્યાણુરે. સુ; દૈ. ૭
 નવાબ મીર આલમખાંરે, સૈયદ એ કહેવાયે;
 સૌ રૂપૈયા આપ્યા રોકડા, દુઃખી લોકોને કીધી સાહેરે. સુ; દૈ. ૮
 શેઠ હેદરઅલી કાગમેરે, દાહસોને એક સાર;
 બક્ષિ મીર અબ્દુલીને, દાહસો આપ્યા નીરખારરે. સુ; દૈ. ૯

મી૦ જી. સી. વિઠવર્થ સાહેબરે, સો રૂપિયાની રકમ;
 રેવરેંડ રે રૂપિયા ભર્યા, લખ્યો સો રૂપિયાનો અંકરે. સુ; દૈ. ૧૦
 કેપ્ટનશરો હોરમજીએ, સો રૂપિયા ભર્યા સાર;
 બીજાં બ્રહ્મચો મળીને થયા, સત્તરસો નવાણું ધારરે. સુ; દૈ. ૧૧
 પાંત્રીસસો એક રૂપિયારે, તુરત વેળા થયું ફંડ;
 ત્રીજેરી રાવ બહાદુર કને, જગજીવનદાસને ધનરે. સુ; દૈ. ૧૨
 સુરતની સભાએ કરીરે, શબ કમેટીઓ આમ;
 લાએક બ્રહ્મચોને જોધને, સોંખ્યાં મદદા આપવાનાકા મરે. સુ; દૈ. ૧૩

દાહરો.

દુખિયા જનને જોધને, દુખની કરતા સોધ;
 સબ કમેટી જઈકરી, રૂડી આપે આથ.

અમદાવાદની જનરલ મીટીંગ.

લાવણી.

(સતગુરુ નિરમળદાસ, જીનોકી અંકળ કળા ન્યારી; એઢાળ)
 સહેર સુરતમાં કેહેર થયો, બહુ પૂર ચઢ્યાં પાણી;
 મનુશ પશુ ઘર ઘણા ગામથી, રેલ ગઈ તાણી.

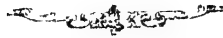
એ આફતની વાત ઠેક જઈ, અમદાવાદ પોતી,
 નગરશેઠને બુકંદરાયના, મનમાં જઈ ચોંટી;
 બોળાનાથને મહિપતરામે, સભા ભરી શાણી. મનુ. ૧
 છ.બી.રીડ સાહેબ કલેક્ટર, જે રૂડા કાઢાવે,
 નગરશેઠ મેમાભાઈ પોતે, દીલ દયા લાવે;
 સર્વ સભામાં સૂરતની, આફત કહિ કહાણી. મનુ. ૨
 ફીલપોટસ જડજ બહાદુરને, બેચરદાસ જાણે,
 નવરોજી પેસ્તનજી કંદાકટર સાથે માનો;
 કામેટી જનરલ ભરી, સૌ દયા દીલ આણી, મનુ. ૩
 નરબેરામ વ્રજીલ સાથે, રાણછોડલાલ સારા,
 સેક્રેટરિ સૌ મળીને કીધા, મૈપતરામ પ્યારા;
 કરંજના કાવશજી મંચેરજી બાધ્યા વાણી. મનુ. ૪

દાહરો.

જનરલ કામીટી ભાણું, અમદાવાદમાંએ;
 હિંદરાણું રૂડું કર્યું, મનમાં રાખી નેહ.

અમદાવાદનું ૨૬.

૫૬.

(સુરેખાના લગન સમાનો; ઢાળ.)

- રેલ આવીરે, સુરતમાં મોટી બહુ;
 સાંભળતારે, અમદાવાદે ચોંક્યાં સહ. ૧
- સાહે કરવારે, જનરલ મીટીંગ ત્યાં કરી;
 સહ ગ્રંડસ્થેરે, રૂપીઆની રકમ ભરી- ૨
- ચારસોને એક, મોરખીની રાણીએ ભર્યા;
 દીધી મોટી જોથ, દુઃખીયાના કારજ સર્યાં. ૩
- બસે એકાવન, શેઠ પ્રેમાભાઈ આપતા;
 હીમાભાઈના તાંન. દયા કરી દુઃખ કાપતા. ૪
- પૂરા અડીસેં જાણુ, રણજોડલાત્રે ભર્યા સઘી;
 શેઠ પર્મ ઉદાર, સુત છોટાલાસના તહી. ૫
- શેઠ નવરોજજી, પેસ્તનજીએ આપીય;
 બસેં રૂપેયા રોક, રકં ઉપર આણી દયા. ૬
- બચ્ચરદાસ શેઠ, પુત્ર છે અંબાઈદાસના;
 લખ્યા રૂપેઆ રોક, અડીસેં એક નીરાસના. ૭

- સારાભાઈ શેઠ, મગનભાઈના પુત્રછે;
આપ્યા રૂપીઆ સાર, રકમ દોડસો તુર્તએ. ૮
- ભગુભાઈ પ્રેમચંદ, શેઠીયા રૂપ કાહાવતા;
દોડસોની રકમ, નામે લખી કીધા છતા. ૯
- આપ્યા જી. બી.રીઠ, કલેક્ટર સાહેબ ભાણું;
સો રૂપીઆ સાર, નામ મુખારક એ ગાણું. ૧૦
- રૂપ જલજ સાહેબ, એસ. એચ. ફીલપોટની;
સો રૂપિયા મદદ, રીસીફ ફંડ આપ્યા ગાણી- ૧૧
- વકિલ નરભેરામ, રૂગનાથદાસ કેહવાએછે;
સો રૂપીયા રોક, ફંડમાં એની સાહેછે. ૧૨
- શેઠ ચિમનલાલ, કપુરચંદ વકીલના;
આપ્યા રૂપીયા સો, ખગ દયાળુ દીલના. ૧૩
- આંક એસીના એક, નવ રકમ પચાસની;
દશ ગ્રહસ્થાના સાર, પાંચસો ત્રીસ લીધા ગાણી. ૧૪
- બીજા પરચુરાણ, હુંડે આડસો ખારછે;
આના ઉપર ખાર, ટીપતણે એ સાર છે. ૧૫
- તેત્રીસ સો જાણ, પંચાણું રૂપીઆ થયા;
આના ઉપર ખાર, ફંડ ભરી કીધી દયા. ૧૬
- સને ત્યાશી જીભાઈ, તારીખ ખાવીસમી લગી;
અમદાવાદ માંહે, ફંડ થઇ આવ્યા નકી. ૧૭

દોહરો.

તેત્રીસસો ઉપર થયા, પંચાણૂ નિરખાર;
અમદાવાદ ફંડમાં, ઊપર આના બાગ

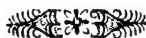
પરચુરણ ફંડ લાવણી.

- (ગુલચીમનમેં બીછુ ખડા ખુરા ઝરીહે,—એકાગ.)
- ઝગરેલ સુરતમાં ધસી થઈ નુકશાંની;
ગઈ દશે દશમાં વાત રહી નહિં છાંની. ટેક.
- આનરેબલ ટી. સી. હેપ સાહેબ છે રૂઝ,
એક હજાર રોકડ મની મોકલ્યા પુરા;
સુરતની એને દાઝ લાગણી બાણી ગઈ ૧.
- હાપે માંચો અહેવાલ સુરતનો કેવો,
રેલે કીધો શો કહેર લખીને, દેવો;
કેમ મોટું આવ્યું પૂર કિધી શું હાંણી-ગઈ ૨.
- મીસીસ વાડીયા અરદેશરના સુરાં,
સાતસો રૂપેયા ભર્યા ફંડમાં પૂરા;
મહુના પારસીએ આપ્યા પાંચસો આણી-ગઈ ૩.
- વેરાર થકી દીનશા હોરમજશા કહાવે,
મીસીસ મળી રૂપીયા એકસો લાવે;
છે કોબલા વંશના દાઝ ગરીબની આણી-ગઈ ૪.

માંતીજ થકી એક ગ્રહસ્થ ગરીબને દાવે,
 દોડસો રૂપિયા રોક દયા મન લાવે;
 હ્યો સો રૂપિયા ડબ્લીઉ. માટ વખાણી-ગઈ ૫.
 વળિ વીસનગરથી અંબાલાલ મારફતે,
 એકસોને દશની રકમ થઈ વીગતે;
 કરાંચોના સો રૂપિયા રકમ હ્યો જાણી-ગઈ ૬.
 વલસાડ ફંડના ખસો પાંચ છે પુરા,
 એ ઉપર આના આઠ નહીં અધુરા;
 થયા કપડવંજમાં એકસો ત્રીશ હ્યો માની-ગઈ ૭.
 ખાકર એસોસેશન તરફથી આવી,
 સો રૂપિયાની રકમ ખરી મન ભાવી;
 સો ફ્રેન્ચર બેટી ખચુબાઈ બહુ શ્યાણી-ગઈ ૮.
 થયા બત્રીસસો પંચાણું રૂપિયા પૂરા,
 એ ઉપર આના આઠ નહીં અધુરા;
 બીજા નહિ લખીયા સો અંદરના જાણી-ગઈ ૯.
 તારિખ અગિયાર આગસ્ટ સુધી હું ધારું,
 થયું પરચુરાણુ આ ફંડ આસરે સારું;
 ચાર હજાર રૂપિયા અટકળથી કહું વાણી-ગઈ ૧૦.

દોહરો.

ચાર હજાર, થયા હશે, રૂપિયા અટકળ જાણુ;
 પરચૂરાણુ એ ફંડના, સાચી કહું છું વાણુ. ૧.

ફંડનો ઉપયોગ કરવા સલ્હાકાર મંડળી.

૫૬.

(ગોવીંદ તું પ્રાણ હમારો રે, મને જીવ લાગે છે ખારો રે;

એ ઢાળ.)

સલ્હાકાર મંડળી કીધીરે, દાદ દુઃખિયાની લીધીરે;
રૂડા ગ્રહસ્થ સર્વ મળે છે રે, સાહેતાની વાત કરે છે રે. ટેક.
જે. જી. વાહીટ કલેક્ટર રૂડા, પ્રમુખ નીરમ્યા જાણ;
ખીજ ગ્રહસ્થોને સભાસદ નીમ્યા, સુરતમાં નીરવાણ. સલ્હા. ૧.
સી. જી. વિટવર્થને સૈયદ-મીર આલમખાન કહેવાય,
ખાન ખહાદુર મીર ગુલામખાખા, આપે સલ્હા કરે સ્હાય. સ. ૨.
લલ્લુભાઈ ઈજનેર ને શ્યાણા-ઠાણાભાઈ વકીલ;
ઈશ્વરદાસને કેવળરામ એ, ઘણા રૂડા ગુણશીલ. સલ્હા. ૩.
શેઠ દુવારકાદાસ રૂડા ને, રામલાલ ડાક્ટર,
શેઠીયા ઠાકોરદાસ ચકાના, નીમ્યા રૂડા જોઈ નર. સલ્હા. ૪.
ખાન ખહાદુર આદરજી જીવણજી, શ્યાણા ન્હાનાભાઈ જાણ;
શેઠ ફરામજી જામસજી, મોદી ખરજોરજી ગુણવાન. સલ્હા. ૫.
અહમદભાઈ રેમતુલ્લા મળીને, સોળ સભાસદ થાએ,
ફરજીલાભાઈ હૈદરઅલી, સત્તરમાં કહેવાય. સલ્હા. ૬.
સત્તર ગ્રહસ્થો સલ્હાકાર નીમ્યા, આપે સલ્હાને સ્હાય;
સુચના રૂડી દાખવે, જેથી કષ્ટ ગરીબતા જાય. સલ્હા. ૭.

દાહરો.

કષ્ટ કાપવા ગરિબના, મળે સભા એ સાર;
ગોડવાણી રૂડી કરે, દયા દીલ દાતાર. ૧.

—૦—

૨૬ વાપરવા કારોબાર મંડળી.

૫૬.

(વૈદ્રભી વનમાં વલવલે,—એ ઢાળ.)

કારોબારી મંડળી કરી, કરવાને કામ;
દુઃખી જનોને જોઈને, આપે વસ્ત્રને દામ. ટેક.
મમુખ રાવ બહાદુર કર્યા, જગજીવનદાસ;
સભાસદો બીજા નીમીયા, પુરવા રંક આસ. કારો. ૧.
ખાન બહાદુર રૂડા સહી, કેખુસરો નામ;
હાકતર ખેરામજી ભલા, કરતા શુભ કામ. કારો. ૨.
ડોસાભાઈ હાકતર છે, બીજા ઉમેદરામ,
સાથે જગન્નાથ જાણવા, કરે રૂડાં એ કામ. કારો. ૩.
હરીલાલ ડું નીમીયા, શેઠ નારણદાસ;
જીવદારકાર અણી મળી, નવ ગ્રહસ્થ એ ખાસ. કારો. ૪.
નવ ગ્રહસ્થોને આપ્યા સહી, સદહાકારના હક;
દુઃખ જાણી દુઃખી લોકને, આપે આથ ખેશક. કારો. ૫.
હીસાબ હેવાલ રાખવા, આનરેરી જાણ;
મેંદેટરી બે નીમીયા, રાખવાને ખીયાન. કારો. ૬.

ગોપાળજી દશાઈને, મંચેરજી સાર;
કામેટીના કામ જે બને, નાંધે એ નીરધાર. કારો. ૭.
સખકામેટી જીજ્ઞા વિશે, કીધી આઠ સમાન;
રંકોના હવાલ જોઈને, કરે સોહતા જાણ. કારો. ૮.

દાહરો.

સખકામેટી સૌ ફરી, કરે ગરિબની સહાય;
ગોઠવાણી એવી કરે, દુઃખડાં જેમ કપાય. ૧.

મુંબઈના શેર દલાલોની સખાવત.

ગરબો.

(આવોની નંદલાલ, રમવાને આવોનીરે;—એઢાળ.)

આવ્યા શેરદલાલ, રંકની બહારે ચડીરે;
સૂરતમાં નીરધાર, મુંબઈથી નીસરીરે.
સોમનારાયણ રૂઠા કહે છે, અમરસોહની સાથે એ છે;
ચુનીલાલ નીરધાર; રંકની. ૧
નાણા મુંબાળીસસો લઈ આવ્યા, રંક જનોના મનમાં ભાવ્યા;
કીધો દુઃખીપર પ્યાર; રંકની. ૨
આવીને રૂઠાં કારજ કીધાં, રંકોના દુઃખ જોઈ બહુ દીધાં;
વસ્ત્ર રૂપૈયા સાર; રંકની. ૩
ગામે ગામે ફરી રંકોને જોયા, યોથ આપીને દુખડાં ધોયાં;

ફૂલિતને છુપા આપ્યાર. રંકની. ૪
 સુરતને પરગામ મળીને, વાપર્યા રૂપિયા રોક ગાણીને;
 બેતગીસસો સાર. રંકની. ૫
 સો આપ્યા નીરાશ્રીત સાર, રેલના ફંડમાં સો હું ધાર;
 આપી રાખ્યું બહુ બહાલ. રંકની. ૬
 આપી ગયા શાણા.. મુખાઈવાસી, રાજ થયા ધણા રંકની રાસો;
 આણિસ દેછે અપાર. રંકની ૭
 રૂંડી કમાઈના રૂંડાં નાણા, રૂંડા કામે વાપરેછે શાણા;
 મજને વહાલ આપ્યાર. રંકની. ૮

—(૦)—

પરચુરણ, ફંડનો વધારો.

—(૦)—

૫૬.

(સખી આવેલો કારતેગ માસ કે, કંથ સધારીયા; એ દાખ.)

ધસી રેલે કયું ઘમસાણ, મુરત ગભરાવીયું;
 પાડ્યાં રંકેતાણા ધરબાર, મોટું દુઃખ આવીયું. ૧.
 ગઈ દેશે દેશોમાં વાત, ગરિબ રખડ્યાં બહુ;
 આવી રૂંડા ગ્રહસ્થાને રેમ, સાહેતા આપે સહ. ૨.
 રૂંડા દુરભંગાના મહારોજ, દયા દીલમાં ધરી;
 આપ્યા રૂપિયા એક હજાર, સાહેતા રૂંડી કરી. ૩.
 આવી ભર્ય શેહેરની આથ, રૂપિયા હજારની,

- ખંખાતથી પાંચસો રોક, મદદ પુરા પ્યારની. ૪.
 જુનાગઢ રૂકું દરબાર, બહારે ચઢયું આ સમે,
 ગણ્યા રૂપૈયા સાતસો રોક, રકમ સઉને ગમે. ૫.
 પાંચમહાલતાણી રકમ, પુરી પાંચસો ભણી;
 પાંચસો ભાવનગરે સાર, આથે આયપા ગણી. ૬.
 વડોદરે પારસિ હીંદુ, ખાનુઆ ઉદાર છે,
 આખ્યા રૂપૈયા એકસો પાંચ, આના અગીયાર છે. ૭.
 છે સોળમી આગળે રકમ, દેશીમીત્રમાં ભરી;
 તેસો ત્યાસીને આના ખાર, નવ પદ એ ખરી. ૮.

સોરઠા.

- રેલતણા એ સાર, સંક્ષેપે રચિયો સહી;
 હોય ખોડ આવાર, ક્ષમા કરો સજ્જન સહી. ૧
 સદગ્રથોનો પ્યાર, દરસ્યો આ આકૃત થકી;
 સજ્જનને નિરંદાર, વહાલું છે મુરત ઘણું. ૨
 ગ્રથ લઘૂ નહિ ઠાંમ, આભારી ખડુ ગ્રહસ્થના;
 દરશાવ્યાં નથિ નામ, ક્ષમા ચાહું છું તે તણી. ૩
 રંગિલ રૂડા મીત્ર, જુનાગઢ વાસો વસો;
 પ્રાણમ ધરજો ચીત, વલ્લભ મિત્રો સર્વના. ૪

જાહેરખબર.

—૦—

આ ચાપડી નીચે લખેલે ઠેકાણુથી રોકડી
કીંમતે મળશે:-

સુરત—ગોપીપરામાં શેઠ રાં ઠીં કન્યાશાળાના ખી-
જા આં માસ્તર નરોત્તમ પ્રાણજીવન પાસેથી. ખરાનપોરી
ભાગોળે સાકબજારમાં તંબોળી દેવચંદ જેચંદની ફકાનેથી.
એ શીવાય છુટક વેચનારાઓ પાસેથી.

ભાવનગર—તંબોળી દેવચંદ જેચંદની ફકાનેથી.

